

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՀԵՏ

շունը տարօրինապես անուշ է Արարատյան դաշտին մեջ:

Տաք և միօրինակ կլիմայի վարժ հայրենադարձ եզրպատահայեր, որոնք կանխակալ կարծիքով և նախապաշարումով կսարսափեին, թե պիտի սրսփան այս աշնան օրերուն... սաստիկ ցուրտեն, հաճելի զարմացումով կվայելեն արևաշող օրերը և կապուտակ երկինքը Արարատյան դաշտի աշունին: Մասիսները հստակ գծերով կշողան հորիզոնին վաղ առավոտեն մինչև մայրամուտ, քիչ անգամ եղծանվելով մշուշի ու ամպի կուտակումեն:

Հայրենադարձներն ընդերկար կդիտեն մեր հարազատ և մայրական Արարատը... Անոնց սիրտերը կուրախանան, բայց կըտրրտմին ու կտամկանան նաև՝ անախորժ հուշով մը և մտածումով մը...

Արարատը մին է այն անդիմադրելի մագնիսներեն, որոնք Մայր Երկիր կդարձնեն արտասահմանյան հայերը:

Մյուս գերահզոր մագնիսներեն են առաջինը՝ հայ պետականությունը, որը դարերու ստրկությունեն հետո վերապարգևուած է մեզի շնորհիվ Հոկտեմբերյան Մեծ Ռեզոլուցիայի և որուն գոյությունը պայմանավորված հրաշալի երևույթներու ականատես կըլլանք ամեն քաջափոխի, և երկրորդը՝ էջմիածինը, Հայ հավատքի ու կուլտուրայի վաղեմի կենտրոնը, իր ներկայիս փառահեղ գահակալով:

Պատմական ճանապարհով մը, որ սովետական արևի տակ նոր կյանքի մը եռուղեք կապրի հիմա, էջմիածին կերթանք այսօր,

վեհափառ Կաթողիկոսին այցելություն տալու:

Իմ մասնավոր խնդրանքիս վրա, զիս անձամբ կառաջնորդե ՀՍՍՌ Մինիստրների Սովետին կից Հայ եկեղեցու գործերի խորհուրդի նախագահ ընկ. Սուրեն Հովհաննիսյանը, որուն ծանոթանալու հաճությն ունեցած էի շուրջ երկու տարի առաջ, էջմիածինա մեջ կայացած Ազգային-եկեղեցական ժողովին:

Սովետահայ տիպար քաղաքացի է ան, որ գիտե այնքան բարությամբ և բարյացակամությամբ շրջապատել նորեկ քաղաքացիները, այսինքն արտասահմանեն հայրենադարձ հայերը: Քիչ անգամ պատահած եմ արտասահմանի մեջ նույն որակով մարդկանց, որոնք այնքան շեշտվածորեն տրամադրված ըլլան օգնելու իրենց նմաններուն, և որոնք ցույց տված ըլլան այդ ուղղությամբ այնքան դրական փաստեր: Կոմունիստական պարտիային և սովետական պետության կողմն պատրաստված այսպիսի միլիոնավոր մարդկանց շնորհիվ էր անտարակույս, որ սովետական երկիրը դիմադրեց և հուսկ ուրեմն հաղթեց նացի-ֆաշիստ քաղաքած վտանակներուն, արձանագրելով համաշխարհային պատմության մեծագույն հաղթանակը:

...Ամբողջ օրը, գրեթե ամառային տաքուկ արեգակ մը կար, Հիմա, իրիկնադեմին թեթևորեն կանձրևե և օդը գաղջ է, մեղմ ցուրտի մը հազիվ զգալի շեշտով ակադճուն: Ըստ երևույթին, հետզհետե պիտի ցրտե ճանապարհին, իսկ ես անխոհեմաբար վերադառնալու չեմ վերցուցած ինձ հետ: Բայց հակառակ տարածամող օրերուն և պահ մը սաստկացող անձրևին, օդը կշարունակե մնալ

դաղջ, հազիվ զգալի մեղմ ցուրտով մը: Զը-
մայիկի է Արարատյան դաշտի աշունը:

Ուշ հոկտեմբերի այս երեկոյան, մինչ
երևանի լուսերը հետզհետե կսկսին շողալ,
կախարդական զեղեցկութիւն մը ընծայե-
լով մեր մայրաքաղաքին, կանցնինք նորա-
կերտ, շքեղակառույց Հաղթանակի կամուր-
ջեն և կուղևորինք դեպի էջմիածին: Աս-
ֆալտապատ լայն ճանապարհին երկու եզ-
րերը բարդեղեն կօրորեն իրենց նուրբ, հե-
ղաճկուն սիւղերը, հայրենական շքեղ ծա-
ռեր, որոնց կարոտաբաղձութիւնը կտան-
ջեր զիս փարափուններու երկրին մեջ, որոնց
օտորուն ստվերները միայն կտեսնես հի-
մա, և զորս պիտի ուզեի տեսնել ցերեկով,
արևուն տակ: Յերեկով պիտի ուզեի տեսնել
նաև ներգաղթողներու համար կառուցված
տները, որոնք նույնպէս կեցերեն ճանա-
պարհ, բարդիներուն զուգահեռ: Տուներեն
մաս մը անավառտ է տակավին, բայց շատ
մոտունեւ արդեն իսկ ավարտված ու բնա-
հեցված են անցյալ տառի Իրանեն և Հու-
նաստանեն ներգաղթած հայերով: Առաջա-
որոյված է նման շինքերով իրարու միացնել
երևանը ու էջմիածինը: Հանրակառքը հա-
ղորդակցութեան մեջ պիտի դնե զանոնք:

... Հասած ենք դարավոր էջմիածնի դար-
պասներուն առջև: Ինքնաշարժը կմտնե ըն-
դարձակ բակը, շրջան կընե վեհաշուք Մայր
տաճառին, որ կուրճադձի կիսամութին մեջ,
հուշածելով այն հանդիսավոր և խանդա-
վառ օրերը, զորս ապրեցանք այնքան նե-
րուժորեն, շուրջ երկու տարի առաջ, Ազգա-
յին-Նկեղեցական մեծ համագումարին ա-
ռիթով:

Կանգ կառնենք Վեհաբան առաջնորդող
արտաքին դռան առջև: Բովանդակ ճամբու
րնթացքին և այժմ մանավանդ, երբ քանի
մը թույն միայն կբաժանեն զիս կաթողիկո-
սին հանդիպելու պահեն, հարց մը կզբաղեց-
նէր միտքս — ի՞նչպես պիտի գտնեի ա-
ռողջական վիճակը Վեհափառին, որուն
միաձայնութեամբ ընտրութիւնը երկու տա-
րի առաջ այնքան հրճված էր պատճառած
արտասահմանի հայութեան և որուն ներկա-
յութիւնը Լուսավորչի գահին վրա այնքան
բերկրաւոր է ամենուս համար: Արդեն ծե-
րունազարդ, իր ընտրութեան օրերուն արդեն
լոթանասուն և ութամյա Գևորգ Զ. ի՞նչպե-
կրե, հիմա, իր ութամ տարիները: Արդ-
յո՞ք կբաժ է կազնին տարիներու ծանրու-
թեան տակ, արդդո՞ք...

Ո՞վ հրաշք...

Անցած երկու տարիները տասը-տասն և
հինգ տարիով երիտասարդացուցած են
Գևորգ Կաթողիկոսը:

Արդարեւ, Վեհաբանի մեծ գրասենյակին
ետին ոտքի կանգնած է պարթև և վեհ կեր-
պարանք մը, էջմիածնա ճանապարհին
կանգնեցող բարդիներուն պես ուղիղ հաս-
կով: Երկու տարի առաջ մեր տեսած, մեր
ընտրած Հայրապետն է, անհամեմատ ավելի
առողջ, ավելի կայտառ, ավելի թափ
ու երիտասարդ, քան այն օրերուն...

Չեմ կոնար ուրախութիւնս և շնորհալո-
րութիւններս չհայտնել Կաթողիկոսին՝ իր
փարթամացած առողջութեան և տարիքը ու-
րացող արտաքինին համար...

Հայրապետը կբազմի իր բազկաթուղի
վրա և կհրաւիրե մեզ ևս նստելու:

— Ծիշտ է, տղաս, առողջութիւնս շատ
ավելի լավ է, քան երկու տարի առաջ:
Պետք է ըսնմ, թե ես, թե շրջապատս հոգ
կտանինք առողջութեանս: Քանի մը ամիս
առաջ եղա Կիսլովոյսկ, Հյուսիսային Կով-
կասի հայտնի ջերմուկներու, ինչ որ մեծա-
պես նպաստեց առողջութեանս: Ունիմ էջ-
միածնա համար ծրագիրներ: Կփափաքիմ
Սփուռքի հայութիւնը տեսնել՝ մերախում-
բված Մայր Հայրենիքի մեջ: Այս երկու
տառածառներով կշանքի պետք ունիմ: Եթե
Աստուած հինգ տարով կյանք ևս շնորհե
ինձ, շնորհակալ կըլլամ շատ...

— Հինգ տարին ինչ է որ, Վեհափառ:
Շատ ավելի երկար կյանք կունենաք:

— Չեմ մերժեր — կրնի Հայրապետը
ժպտուն: Կյանքը լավ բան է, եթե զիտեսնեք
օգտակարապես վարել ու տնտեսել զայն:

Կաթողիկոսը իր ընդարձակ գրասենյակին
վրա, ձեռքի տակ ունի արտասահմանեան
բազմաթիւ թերթեր և այլ հրատարակու-
թիւններ: Ենթոյնի վրայ, ինչպես նաև
արտասահմանեան թեմեր եկած նամակնե-
րու և տեղեկագիրներու, հիանալիորեն ի-
րազեկ է Սփուռքի հայ կյանքի բոլոր ան-
ցուղարձերուն, ինչպես ի հայտ պիտի դար
ավելի քան երկու ժամ տևած մեր հանդի-
պումին բովանդակ տեղութեանը:

Կհարցնե որպիսութիւնը եգիպտահայոց
և անոնց թեմական Առաջնորդ Մամբրե Արք-
եպիսկոպոսի: Հարցումներ կրնե, որոնք
կձգտին յուսաբանել այդ թեմին հատուկ
զանազան երեւոյթներ:

Մամբրե Արքեպիսկոպոս Սիրունյանը, կը-
սենք, Չեր միջոցով շնորհակալութիւն կը-
հայտնե Պետութեանը, որ թույլատրեց և հը-
նարավոր դարձրեց հայրենադարձը առ հա-
սարակ և եգիպտահայութեան հայրենադար-

ձը ի մասնավորի Ան Ճմարտապես հայրենասեր և էջմիածնական եպիսկոպոս, սերտեռանդն կաշխատի հայրենադարձի գործին հաջողությամբ համար։ Մեր ներգաղթի կենտրոնական կոմիտեին կնախագահեր ակտիվ կերպով։ Իր ամենաջերմ փափագն է՝ գալ Հայաստան և ծառայել կամ էջմիածնա մեջ՝ որպես լուսարարապետ և կամ Սեանա մեջ՝ որպես վանահայր։ Այսպես ալ հայտարարեց հայրենադարձի կապակցությամբ «Արև» թերթին իր տված էնթեովիտին մեջ։ Սպասելով որ իր Հայրապետին կարգադրությամբ օր մը ինքն ալ կարողանա գալ Հայրենիք, կղրկե իր կրտսեր եղբայր՝ Լևոն Սիրունյանը, որ պիտի դա այս տարվան Բ կարավանով։

— Ուրախ եմ ու հպարտ Մամբրե Սրբազանի հայրենասիրական եռանդուն գործունեության համար։ Մեծապես ուրախ պիտի ըլլայի հոս էջմիածնա մեջ կողքիս ունենալով զինքը։ Շատ օգտակար կրնա ըլլալ մեզի, բայց առայժմ լավ է, որ իր պաշտոնին վրա մնա Եդիպտոսի մեջ, ուր զինքը փոխարինելը շատ է դժվար։ Միշտ ի մտի ունեցած եմ զինքը իբր ինձի մերձ գործակից վայելելը այստեղ։ Տեսնենք ապագային։

Վեհափառ կհյուրասիրե զմեզ սուրճով, հայրենական համեղ մրգերով և շաքարեղեններով։

Կշարունակենք մեր զրույցը Վեհափառին հետ, փոխն ի փոխ արտասահմանին և Մայր Երկրեն վերցնելով մեր նյութերը։ Պատկանելի խոսակցիս մտքի և շարժումներու աշխույժը հարաճուն հիացմունքով կլեցնե զիս։

Ոգևորությամբ կխոսի Դպրեվանքին մասին, որ արդեն 60 սաներով բարօր և հետըզհետե լավ կազմակերպվող օջախ մըն է կրոնական կրթության։ Առաջին երեք դասարանները լրիվ են այս տարի։ հառաջիկա դպրոցական տարեշրջանին կկազմակերպվի բարձրագույն կրթական բաժին և կունենա Ա լսարանը։ Հայրապետին փափագն է հառաջիկա տարի էջմիածին հրավիրել Դերենիկ եպիսկոպոսը՝ որպես ուսուցիչ։

Գարեգին կաթողիկոսի հետ թղթակցության մեջ է այս մասին։ Ընդհանրական

Հայրապետը տարված է դպրեվանքին կրթական-բարոյական բարձրությունը ապահովելու և ատոր համար անհրաժեշտ նյութական բազա ստեղծելու մտասեռումով։ Այս մասին ակնկալ է Սփյուռքի հայության լայն աջակցությանը։ Իր մեկ ուրիշ մտասեռումն է Մայր տաճարին վերանո-

Վեհափառ Հայրապետ
Վեհառանի պարտեզում՝ զրոսանքի ժամին

րոգումը, որուն ամբողջ ծախսը հոգալու հոժարած է ինքնակամ՝ արտասահմանի հայ հարուստներեն մեկը։

Կմնա դպրեվանքին տնտեսական ապահովության պարագան։ Արտասահմանի մեր ունեւորները պետք է օգնեն Հայրապետին այս մարզին մեջ։ Մեզի ծանոթ է թե հայրապետական կոնդակով մը հարցը քանի մը ամիսէ ի վեր կգտնվի արտասահմանյան թեմական ժողովներու օրակարգին վրա։ Կլուծվեր ավելի շուտով, եթե արտասահմանի թե երկրին իսկ համար ավելի

առաջավորությունն ներկայացնող հայրենադարձի գործերը կլանած չըլլալին ուշադրությունները և միջոցները: Այս հարցը, էջմիածնա Հոգևոր ձեռնարանին տնտեսական ապահովության հարցը, պետք է լուծեն թեմական ժողովներն ավելի՝ անհատ հարուստներ:

Հայրապետը շատ իրատես մարդ է, բայց ասիական արդենք մը չէ շատ լավատես ըլլալուն առ հասարակ իր բոլոր բաղձանքներուն իրագործման կապակցությամբ: Շատ լավատես է մեր Դատին արդար լուծումին մասին, այն նվիրական դատին, որուն պաշտպանությունը համար այնքան հոյակապ վավերաթուղթ մը խմբագրած էր և հղած մեծ տերությունաց արտաքին գործոց նախարարներուն, շուրջ մեկ տարի առաջ և՛ որ այնքան խոր և ծավալուն արձագանք ունեցավ արտասահմանի մեջ:

Ամենայն Հայոց Հայրապետը շատ ոգևորված է հայրենադարձով, զոր կնկատեն պատմական անհրաժեշտությունը մը: Ծիշտ է, որ ծանր մոմենտի տեղի կունենա, պատերազմեն անմիջապես հետո և ծանր զոհողություններ կպարտադրեն, բայց ամեն զոհողություն կտարվի և պետք է տարվի հոծարությունը, վասնզի հայությանն ազգահավաքին չափ մեծ երևույթի մը առջև ենք: Հայության պետք է թափով հառաջ տարվի այս աննախընթաց շարժումը, որ սկսած է երկու տարիների վեր և կշարունակվի:

Ամենայն Հայոց Հայրապետը երկար կը խոսի Հայրենադարձի և Հայկական Դատին մասին, ընդնշմարել տալով շքեղ և սրտագրավ հեռապատկերներ անոնց կապակցությամբ: Այս սրբատես, արծվահայաց նահապետին վստահելի առաջնորդությամբ ահա կմխրձվինք ապագայի լուստերուն մեջ, ուր Սովետական Հայաստանը մեծցած ու շատ և շատ ավելի բազմամարդ դարձած, հզոր և բարձր պետություն մը է սովետական ժողովուրդներու մեծ ընտանիքին մեջ:

Ոչ ինք կտարակուսի ամենադուրս չափով և ոչ ալ մենք՝ հաջողությունը մասին Հայրենադարձի մեծ ու պատմական շարժման և Հայկական սրբազան Դատին իրականացմանը մասին իր ընդշմարել տված հեռանկարներուն, քանի որ մեր փոքրիկ, այլարի և հառաջդիմական Հայաստանը մաս կկազմեն Սովետական գերհզոր Միության և քանի որ այդ Միությունը կվայելեն գերազանց առաջնորդությունը հանձարեղ Ստալինի:

Ամեն դժվարություն պիտի լուծվի անվերել և անվերել պիտի հասնենք մեր նրապատակներուն:

Ընկեր Սուրեն Հովհաննիսյանն կվերադառնա մեզ մոտ հարակից սրահն մը, ուր խորհրդակցության մեջ է եղած դպրեվանքին վերաբերյալ հարցերու շուրջ: Ո՞րքան էր տևած մեր առանձնակի խոսակցությունը Հայոց Հայրապետին հետ: Ավելի քան երկու ժամ: Մեր խոսակցությունը պահ մը կդառնա խմբական և հրաժեշտ կառնենք Հայրապետին, շուտով ցերեկով գալու և ճեմարանը այցելելու խոստումով:

Կվերադառնանք լավագույն տպավորություններով և բարձր տրամադրությամբ:

Շքեղ և սիրտիարար է Հայոց ներկան և շատ ավելի շքեղափայլ և երջանկաբեր Հայոց ապագան:

Վաղնջական Վաղարշապատեն կվերադառնանք, և կսուրանք դեպի մեր նոր և արևաշող օրերու ուստանը՝ Նրևան...

Միտքս լիքն է հազար խոհերով և մտորումներով, ու սիրտս հազար զգացմունքներով, վարար ու վճիտ...

Հայոց հարազատ Արարատյան դաշտին մեջ շրջող հայրենադարձ հայ եմ ես հիմա: Այսքան երջանիկ չեմ եղած երբեկից...

Նրևան կմտնինք ուշ գիշերին: Անձրևը դադարած է և երկինքը պայծառ:

